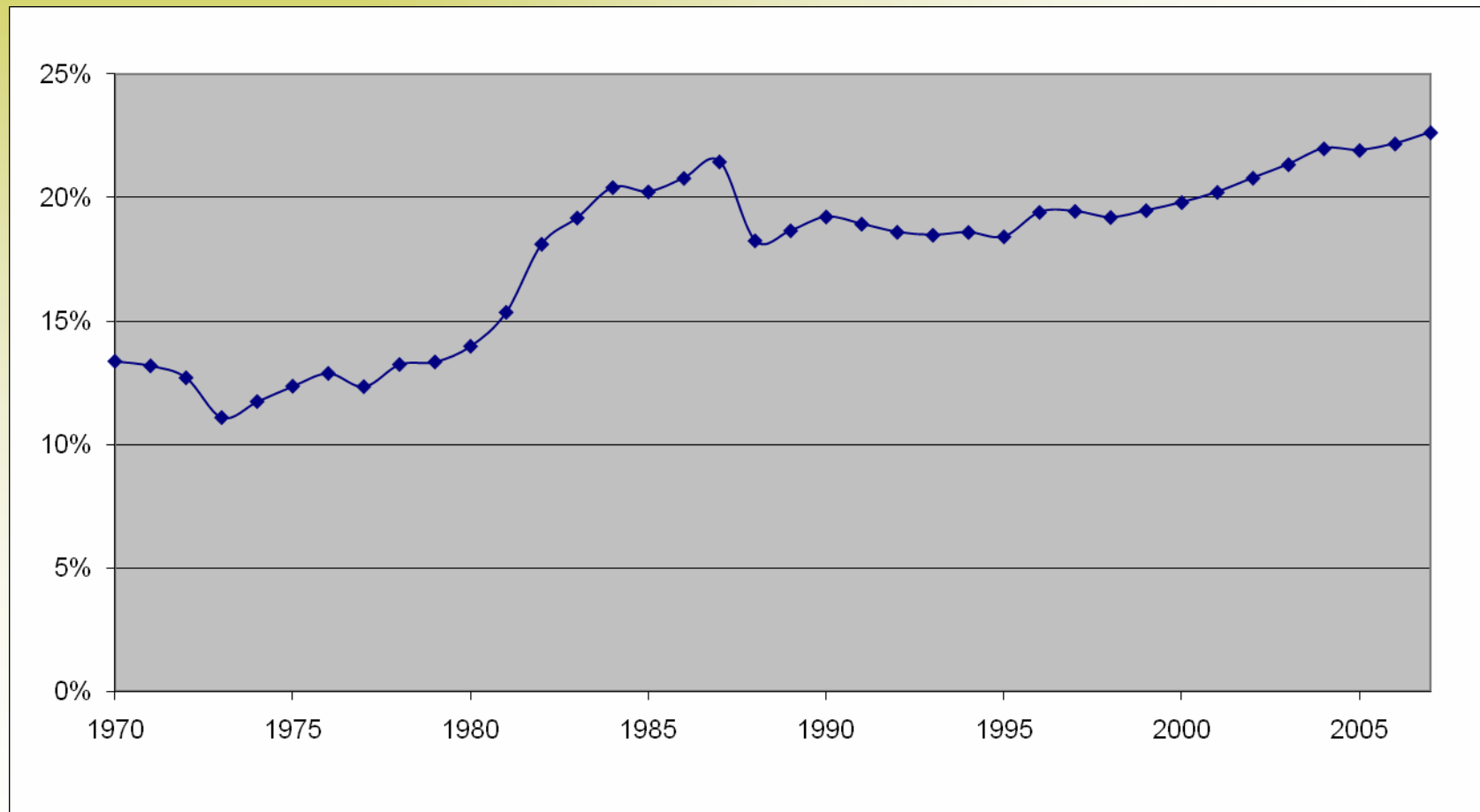

Διάλεξη 10

Κοινωνική Ασφάλιση

Δαπάνες Κοινωνικής Προστασίας στην Ελλάδα (1970-2007)

Γιατί χρειάζεται η κοινωνική ασφάλιση;

- Ομαλοποίηση κατανάλωσης και η αγορά για ασφάλειες ισοβιότητας
 - Πώς λειτουργεί ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης
 - Ασφάλεια ισοβιότητας
 - Ομαλοποίηση κατανάλωσης
- Δυσμενής επιλογή και η αγορά για ασφάλειες ισοβιότητας
 - Ασύμμετρη πληροφόρηση
 - Δυσμενής επιλογή

Άλλοι λόγοι

- Έλλειψη προνοητικότητας και πατερναλισμός
- Ηθικός κίνδυνος
- Εξοικονόμηση σε έξοδα λήψης αποφάσεων και σε διοικητικά κόστη
- Αναδιανομή εισοδήματος
- Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των ηλικιωμένων

Πώς λειτουργεί το κεφαλαιοποιητικό σύστημα

	Περίοδος 1	Περίοδος 2	Περίοδος 3	Περίοδος 4
Γενιές πριν τους Baby Boomers	Εργάζονται Πληρώνουν εισφορές	Σε σύνταξη → σύνταξη	Απεβίωσαν	Απεβίωσαν
Η γενιά των Baby Boomers	Είναι παιδιά	Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	*Σε σύνταξη → σύνταξη	Απεβίωσε
Γενιά X	Δεν έχει γεννηθεί	Είναι παιδιά	Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	Σε σύνταξη → σύνταξη

5

* Οι συνταξιοδοτικές παροχές κάθε γενιάς χρηματοδοτούνται από τις αποταμιεύσεις που έχει κάνει κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου, συν τους συσσωρευμένους τόκους.

Πώς λειτουργεί το διανεμητικό σύστημα (Pay As You Go)

	Περίοδος 1	Περίοδος 2	Περίοδος 3	Περίοδος 4
	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">σύνταξη</div>			
Γενιές πριν τους Baby Boomers	Εργάζονται Πληρώνουν εισφορές	Σε σύνταξη <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">σύνταξη</div>	Απεβίωσαν	Απεβίωσαν
Η γενιά των Baby Boomers	Είναι παιδιά	Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	Σε σύνταξη <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">σύνταξη</div>	Απεβίωσε
Γενιά X	Δεν έχει γεννηθεί	Είναι παιδιά	*Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	Σε σύνταξη <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">σύνταξη</div>

*Οι παροχές προς τους σημερινούς συνταξιούχους χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των σημερινών εργαζομένων.

(Pay As You Go)

Ιστορική εξέλιξη της Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

- Ίδρυση Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (1836)
- Ακολουθεί η δημιουργία άλλων κλαδικών ταμείων (σιδηροδρόμων, μεταλλωρύχων, κλπ.)
- Ταμείο Ασφαλίσεως Εμπόρων (ΤΑΕ), Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών (ΤΕΒΕ) (1940)
- Δημιουργία Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (1935) – υποχρεωτική ασφάλιση όλων των μισθωτών
- Ίδρυση Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) – Επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης στον αγροτικό πληθυσμό

Χαρακτηριστικά της Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

- Μεγάλος κατακερματισμός – Το 2002 υπήρχαν 170 φορείς κοινωνικής ασφάλισης
- Κατακερματισμός ως προς
 - Τον κλάδο ασφάλισης (απασχόληση ή επάγγελμα)
 - Το επίπεδο προστασίας (κύρια σύνταξη, επικουρική σύνταξη, εφάπαξ)
 - Τον χρόνο αρχικής ασφάλισης (πριν ή μετά το 1993)

Τρεις πυλώνες ασφάλισης στην Ελλάδα

- Πρώτος πυλώνας
 - κύρια και επικουρική υποχρεωτική ασφάλιση
 - αμιγώς διανεμητικού χαρακτήρα
- Δεύτερος πυλώνας
 - Συμπληρωματική ασφάλιση και ασφαλίσεις επαγγελματικών ταμείων (2002)
 - Κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα
- Τρίτος πυλώνας
 - Προγράμματα ιδιωτικής ασφάλισης
 - Πλήρως κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα

Υπολογισμός του ύψους της σύνταξης

- Ποσοστό αναπλήρωσης: το ύψος της σύνταξης ως % επί του εισοδήματος επί του οποίου επιβάλλονταν οι εισφορές
- Για τους ασφαλισμένους πριν το 1993 το ποσοστό αναπλήρωσης ποικίλει κατά άτομο και ασφαλιστικό φορέα από 53% μέχρι 109% (Mylonas and de la Maisonneuve, 1999)
- Για τους ασφαλισμένους μετά το 1993 ισχύουν ενιαίοι κανόνες υπολογισμού της σύνταξης

Υπολογισμός του ύψους της σύνταξης: Ασφαλισμένοι μετά το 1993

- Ποσό κύριας μηνιαίας σύνταξης = $2\% \times$ Μηνιαίες αποδοχές για κάθε έτος που έχουν πληρωθεί εισφορές (μέχρι 35 έτη)
- Επομένως 70% μέγιστο ποσοστό αναπλήρωσης
- Για άτομα ηλικίας μεταξύ 65 και 67 ετών επιπλέον ποσοστό αναπλήρωσης κατ'έτος 3% επί των μηνιαίων αποδοχών
- Επομένως 76% μέγιστο ποσοστό αναπλήρωσης
- Επικουρική σύνταξη: έως 20% των τακτικών αποδοχών
- Κατώτατη σύνταξη: 70% του κατώτατου μισθού (2004: 41.48 ευρώ το μήνα)
- Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ)

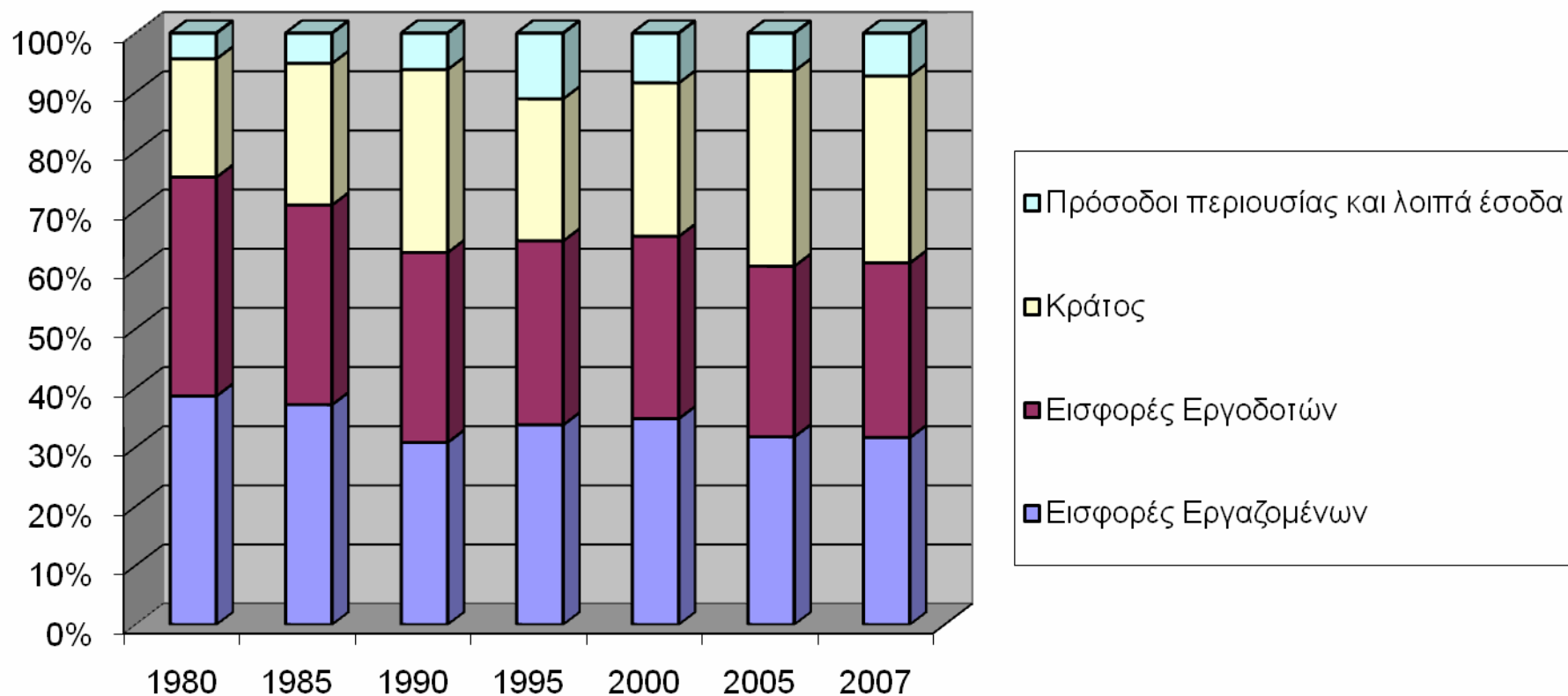
Προσαρμογές

- Οι συντάξεις αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης
- Όριο ηλικίας συνταξιοδότησης
 - Ηλικία στην οποία το άτομο δικαιούται πλήρη σύνταξη (για τους ασφαλισμένους μετά το 1993, 65 έτη για άντρες και γυναίκες)
 - Μειωμένη σύνταξη σε πρόωρη συνταξιοδότηση - Early retirement – Το ποσό της βασικής σύνταξης μειώνεται κατά 1/267 για κάθε μήνα που λείπει μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας που απαιτείται για πλήρη σύνταξη
 - Αυξημένη σύνταξη - Για άτομα που εργάζονται μετά τα 65 έτη επιπλέον ποσοστό αναπλήρωσης κατ' έτος 3% επί των μηνιαίων αποδοχών (μέχρι 3 επιπλέον έτη)

Προσαρμογές

- Οικογενειακή κατάσταση
 - +1,5 ημερομίσθιο ανειδίκευτου εργάτη το μήνα για εξαρτώμενη/ο σύζυγο
 - + 20% για το πρώτο ανήλικο παιδί (ή έως 24 ετών που σπουδάζει και δεν εργάζεται)
 - +15% για δεύτερο ανήλικο παιδί
 - +10% για τρίτο ανήλικο παιδί
- Φορολόγηση συνταξιοδοτικών παροχών
 - Η σύνταξη θεωρείται εισόδημα και φορολογείται με βάση τη φορολογική κλίμακα
 - Η σύνταξη υπόκειται σε κρατήσεις για υγειονομική περίθαλψη

Χρηματοδότηση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης

Θέματα Διανομής

- Αναλογιστικά δίκαιη απόδοση
- Διαγενεακή αναδιανομή
 - Συνολικές παροχές = $N_b * B$
 - Συνολικές εισφορές = $t * N_w * w$
 - Αν συνολικές παροχές = συνολικές εισφορές
 $N_b * B = t * N_w * w$ ή
 $B = t * (N_w / N_b) * w$
- Ida Mae Fuller

Τεκμαρτή απόδοση ασφαλιστικών εισφορών

Πίνακας 10.1 Τεκμαρτή απόδοση ασφαλιστικών εισφορών για διάφορες κατηγορίες ασφαλισμένων στην Ελλάδα

	Τεκμαρτή απόδοση ασφαλιστικών εισφορών
ΙΚΑ	1,1
ΙΚΑ αν συμπεριληφθεί η σύνταξη επιζώντων	2,1
ΙΚΑ με 15 έτη εργασίας και δικαίωμα στην κατώτατη σύνταξη	8,8
Δημόσιοι υπάλληλοι	4,9
Τράπεζες και δημόσιες επιχειρήσεις (ως παράδειγμα η ΔΕΗ)	2,7
ΤΕΒΕ	1,7
ΟΓΑ	2,3
Νέοι ασφαλισμένοι (έχουν εισέλθει στην αγορά εργασίας μετά το 1992)	0,3

Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης και Αποταμιευτική Συμπεριφορά

- Θεωρία Κύκλου Ζωής και Αποταμιεύσεις
- Επίδραση Υποκατάστασης Πλούτου
- Επίδραση συνταξιοδότησης
- Επίδραση κληροδοσίας

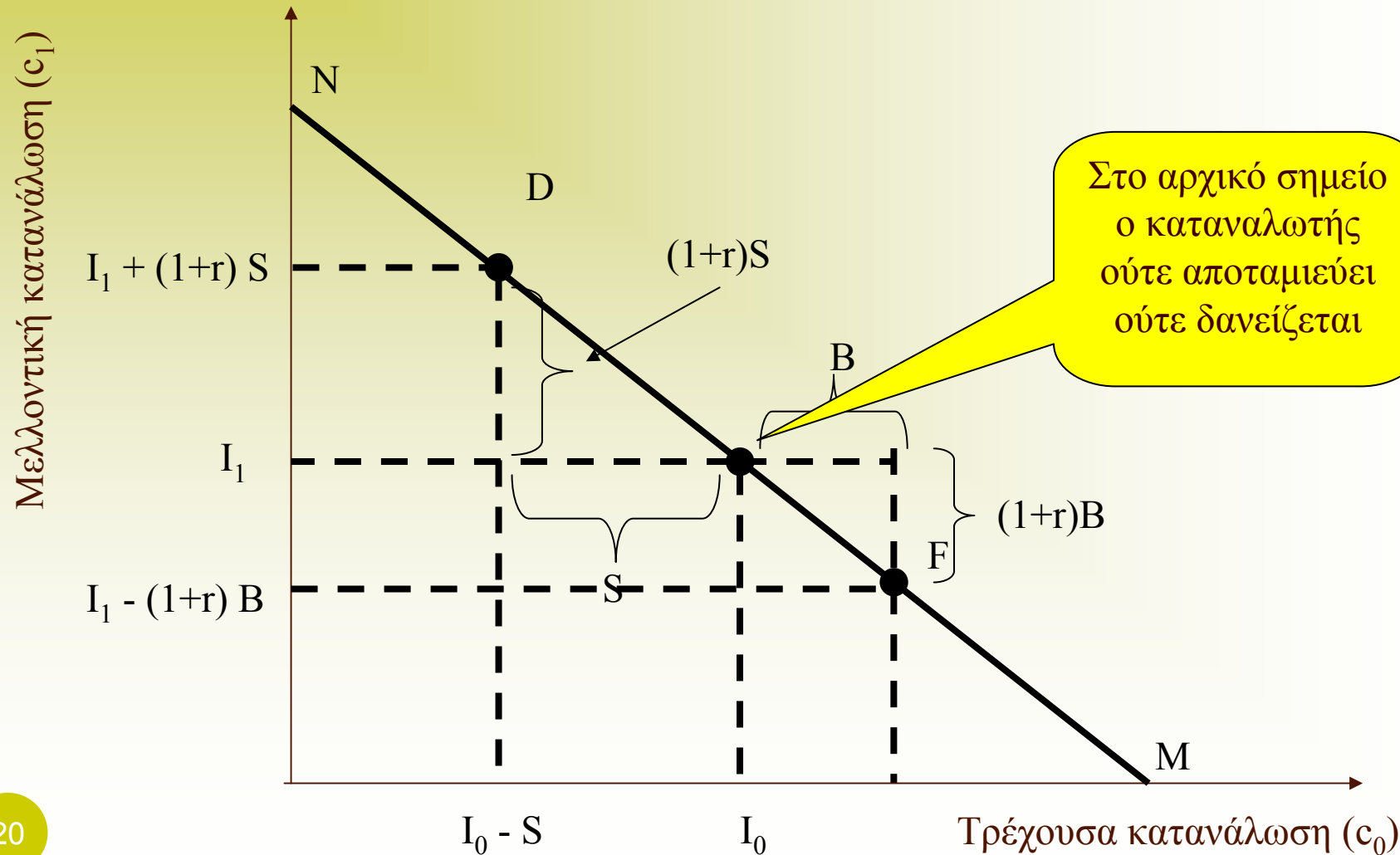
Εμπειρικές Ενδείξεις

- Η μελέτη του Martin Feldstein
 - οι αυξήσεις στο ύψος των παροχών έχουν σημαντική αρνητική επίδραση στην ιδιωτική αποταμίευση
- Άλλες μελέτες
- Rosen: Η Κοινωνική Ασφάλιση έχει αρνητική επίδραση στην αποταμίευση, αλλά το μέγεθος της επίδρασης αυτής δεν είναι σαφές

Επίδραση στην Απόφαση για Συνταξιοδότηση και την Προσφορά Εργασίας

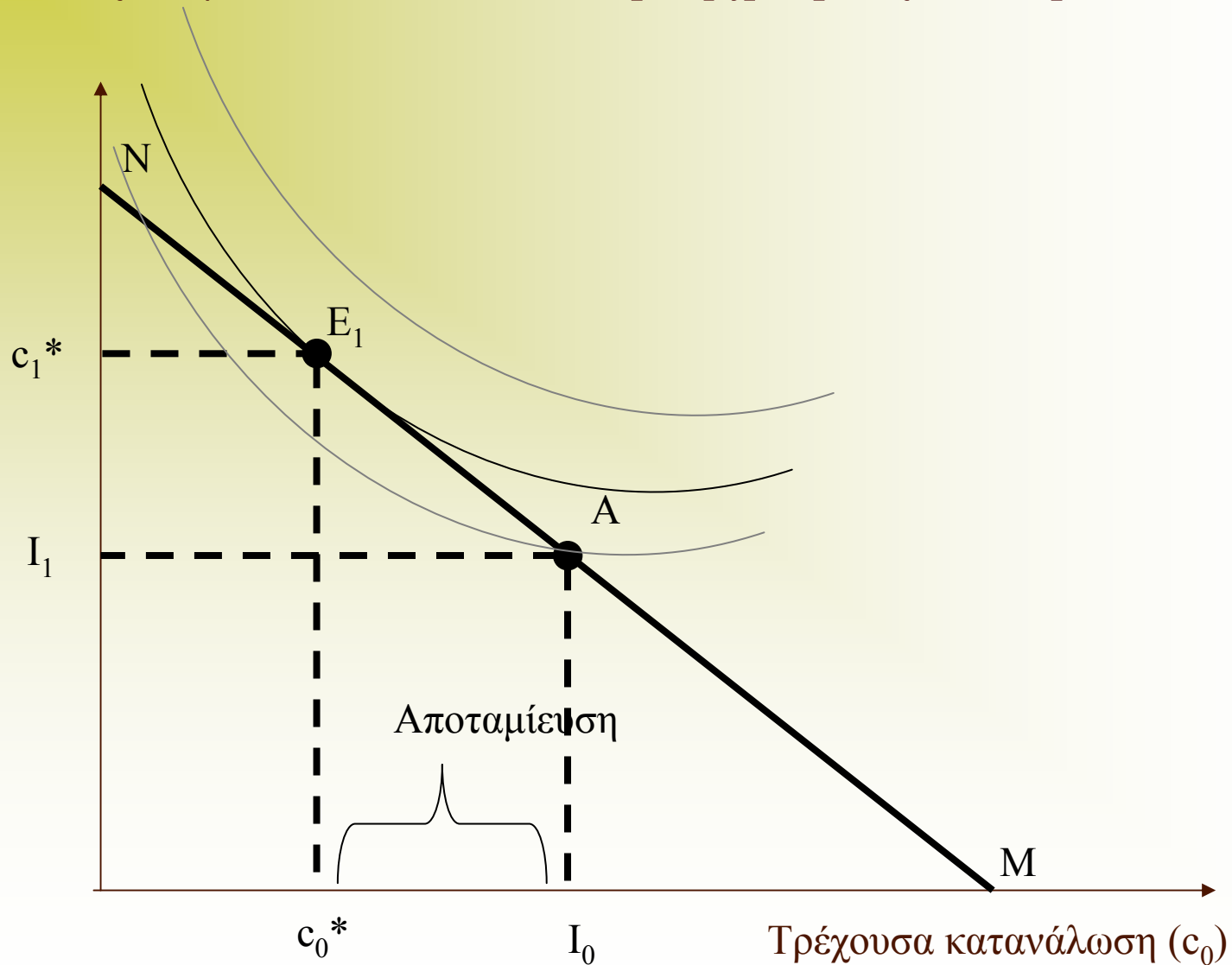
- Το ποσοστό των ανδρών ηλικίας άνω των 65 ετών που συμμετέχει στο εργατικό δυναμικό έχει μειωθεί διαχρονικά σχεδόν στο σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών
- Επίδραση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης
 - Επίδραση Εισοδήματος – στα πλαίσια του συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης αυξάνεται το ύψος της σύνταξης
 - Επίδραση Υποκατάστασης – στα πλαίσια του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης μειώνεται το κόστος της συνταξιοδότησης

Εισοδηματικός Περιορισμός για την Τρέχουσα και την Μελλοντική Κατανάλωση

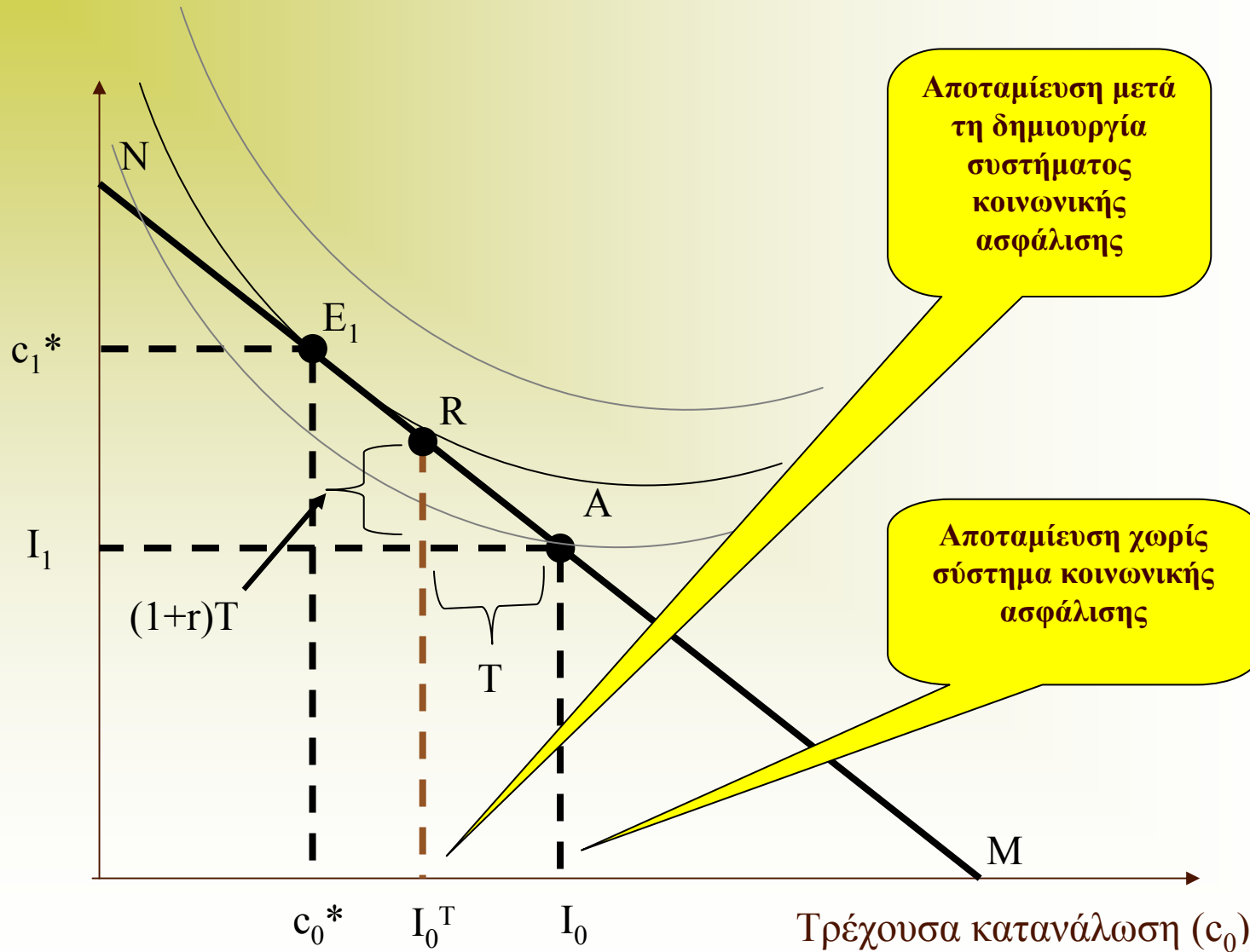
Το Ύψος της κατανάλωσης που μεγιστοποιεί την χρησιμότητα

Μελλοντική κατανάλωση (c_1)

Υποκατάσταση της ιδιωτικής αποταμίευσης

Μελλοντική κατανάλωση (c_1)

Άλλοι τρόποι που το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης επηρεάζει την αποταμίευση

- Επίδραση συνταξιοδότησης
- Επίδραση κληροδοσίας
- Εμπειρικές ενδείξεις

Αποφάσεις για τη συνταξιοδότηση

- Πλούτος κοινωνικής ασφάλισης και η απόφαση για συνταξιοδότηση
- Εμπειρικές ενδείξεις
 - Duval (2003)
 - Gruber and Wise [2004]

Βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Εκτιμώμενη μεταβολή στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις και περίθαλψη						
Χώρες	Προβολή στη μεταβολή της δημόσιας δαπάνης για συντάξεις (% ΑΕΠ)			Προβολή στη μεταβολή της δημόσιας δαπάνης για υγεία (% ΑΕΠ)		
	2004	2030	2050	2004	2030	2050
	Επίπεδο	Μεταβολή από 2004		Επίπεδο	Μεταβολή από 2004	
Αυστρία	13,4	0,6	- 1,2	5,3	1,0	1,6
Βέλγιο	10,4	4,3	5,1	6,2	0,9	1,4
Γαλλία	12,8	1,5	2,0	7,7	1,2	1,8
Γερμανία	11,4	0,9	1,7	6,0	0,9	1,2
Δανία	9,5	3,3	3,3	6,9	0,8	1,0
Ελλάδα	:	:	:	5,1	0,8	1,7
Ιρλανδία	4,7	3,1	6,4	5,3	1,2	2,0
Ισπανία	8,6	3,3	7,1	6,1	1,2	2,2
Ιταλία	14,2	0,8	0,4	5,8	0,9	1,3
Ολλανδία	7,7	2,9	3,5	5,5	0,8	1,0
Πολωνία	13,9	- 4,7	- 5,9	4,1	1,0	1,4
Πορτογαλία	11,1	4,9	9,7	6,7	- 0,1	0,5
Σλοβενία	11,0	3,4	7,3	6,4	1,2	1,6
Σουηδία	10,6	0,4	0,6	6,7	0,7	1,0
Φιλανδία	10,7	3,3	3,1	5,6	1,1	1,4
ΕΕ-25	10,6	1,3	2,2	6,4	1,0	1,6

Βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Γνωρίζουμε ότι: $B = t * (N_w/N_b) * w$

Αναδιατάσσοντας: $t = (N_w/N_b) * (B/w)$

Λόγος εξάρτησης

Ποσοστό
αναπλήρωσης

Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

- Χρονικός ορίζοντας για τον οποίο αναζητούμε την βιωσιμότητα του συστήματος
 - Διατηρήσιμη φερεγγυότητα

Να διατηρηθεί το υπάρχον σύστημα;

- Να αυξήσουμε τις εισφορές
- Να αυξήσουμε την ηλικία συνταξιοδότησης
- Να μειώσουμε το ποσοστό ετήσιας αύξησης των συνταξιοδοτικών παροχών
- Να μειώσουμε το ποσοστό αναπλήρωσης
- Συγκρίνοντας τις επιλογές

Να ιδιωτικοποιήσουμε το σύστημα;

- Ατομικοί λογαριασμοί
- Υπέρ και κατά των ατομικών λογαριασμών
 - Επίδραση στη διατηρησιμότητα
 - Επίδραση στην αποταμίευση
 - Οικονομικός κίνδυνος
 - Διοικητικό κόστος
 - Διανομή εισοδήματος